

FINANCIËLE SCHADE BRACHYSPIRA-UITBRAAK: ZO'N €10 PER VLEESVARKEN

INFECTIE HERKENBAAR AAN BLOEDERIGE DIARREE MET SLIJM

MET HYGIËNE EN ONGEDIERTEBESTRIJDING VERSPREIDING TEGENGAAN

Brachyspira nog geen vergeten ziekte

Door Judith Waninghe

Van de maag-darmaandoeningen staat *Brachyspira hyodysenteriae*, ook nog wel aangeduid met de oude naam *Vibrio*, op plaats zeven in de ranglijst. Een moeilijk te bestrijden infectieziekte; hygiëne moet vooropstaan.

In Engeland werden varkenshouders afgelopen voorjaar gewaarschuwd voor nieuwe uitbraken van de bacterie *Brachyspira hyodysenteriae*, ook wel varkensdysenterie genoemd. De maag-darmaandoening lijkt maar lastig uit te bannen in de varkenshouderij, ook al wordt er niet veel over gesproken. Hoewel het een 'vergeten' ziekte lijkt, komt de bacterie *Brachyspira hyodysenteriae* (B. Hyo) nog steeds voor in de hele wereld en dus ook in Nederland.

Lastig te herkennen ziekte

Het is een moeilijk te bestrijden diarreeziekte, lastig te herkennen en varkenshouders lopen niet voorop om te melden dat dit probleem speelt. De schade op vleesvarkensbedrijven kan in ernstige gevallen waarbij de behandeling laat wordt gestart, oplopen tot 30% uitval, maar veel algemener zijn een hogere voederconversie en lagere groei. De financiële schade bij een uitbraak wordt geschat op rond € 10 per vleesvarken. De impact voor zeugenbedrijven is veel groter, omdat de afzet van biggen mogelijk in het geding komt.

B. Hyo is geen veewetziekte, dus varkenshouders zijn niet verplicht deze te melden. Dierenartsen die op een bedrijf komen en een vermoeden hebben van B. Hyo, noteren dit wel in de Online Monitor, het registratiesysteem waarin alle bevindingen van de bedrijfsbezoeken worden vermeld.

Vervelende ziekteverwekker

"Ook al is de infectie wereldwijd verspreid en komt deze in heel Nederland voor, de ziekte komt zeker niet op alle bedrijven voor", vertelt Linda Peeters, dierenarts bij de Gezondheidsdienst voor Dieren (GD).

Alhoewel B. Hyo een belangrijke en vervelende ziekteverwekker is op het varkensbedrijf, is het zeker niet het meest voorkomende maag-darmprobleem op varkensbedrijven. Van de mogelijke oorzaken van maag-darmaandoeningen staat *brachyspira*, op basis van de waarschijnlijkheidsdiagnoses, op plaats zeven.

Er is geen seizoensinvloed voor de bacterie-infectie te herkennen; wel is een lichte stijging in de nazomer te zien, maar over het algemeen komt de infectie het hele jaar voor. Veel vaker worden andere bacteriële infecties als veroorzaker van maag-darmproblemen genoemd. ►

Rachel Cummins, dierenarts bij De Oosthof Dierenartsen, neemt mestmonsters bij vleesvarkens.

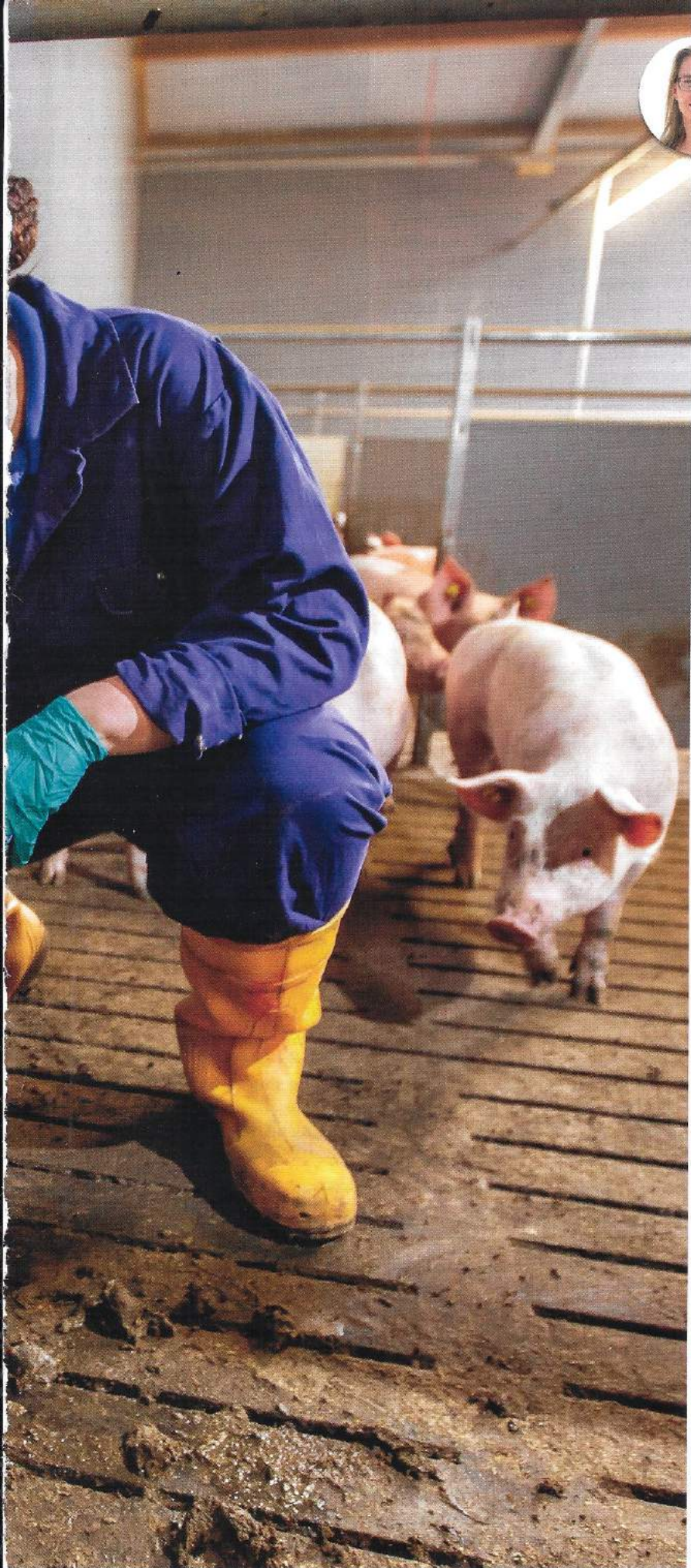

FOTO: RONALD HESINK

Wat is *Brachyspira hyodysenteriae*?

De verwekker van de maagdarmaandoening die diarreeziekte dysenterie veroorzaakt, is de bacterie *Brachyspira hyodysenteriae*. Deze heeft in de loop van de tijd meerdere benamingen gekend. Vroeger (en nog onder varkenshouders) werd wel gesproken over *Vibrio*; dit omdat werd aangenomen dat de *Vibrio coli*-bacterie de infectie veroorzaakte. De huidige benaming van de infectie van varkensdysenterie is echter *Brachyspira Hyodysenteriae*, afgekort B. Hyo.

Insleep vanaf zeugenbedrijven

De meeste meldingen van uitbraken komen van vleesvarkensbedrijven. De insleep van de infectie komt echter veelal vanaf het zeugenbedrijf. Zeugen kunnen drager zijn van de bacterie zonder zelf ziek te zijn en scheiden af en toe de ziektekiem uit. De biggen bij de zeug worden niet meteen ziek, maar door stress, veroorzaakt door transport, een nieuwe omgeving of

ander voer kan de ziektekiem zich vermeerderen en komt de uitscheiding via de mest op gang.

Verspreiding vooral via mest

De verspreiding gaat vooral via de mest. De bacterie is zeer gevoelig voor uitdroging; in natte mest en gier blijft de bacterie tot 48 dagen infectieus. Muizen kunnen de bacterie tot 180 dagen uitscheiden, ander ongedierte en vliegen korter. Geïnfecteerde varkens kunnen de bacterie tot minimaal 70 dagen uitscheiden.

B. Hyo-infecties verspreiden zich meestal traag door een stal en het bedrijf. De incubatietijd kan enkele dagen tot 3 maanden (meestal 7-14 dagen) zijn. De infectie is soms lastig te herkennen; andere diarree-infecties, zoals PED, geven een heftiger beeld. De diarree staat bekend om de grijzige betonkleur van de mest, vaak met slijm erin en soms met bloedbijnemenging.

Hygiëne en ongediertebestrijding zijn van cruciaal belang om verspreiding van infecties tegen te gaan. Dat geldt ook voor een besmetting met B. Hyo.

FOTO: RONALD HESSE

Het vaakst zijn dat infecties met *Lawsonia* en *E. coli*.

Streng hygiënebeleid nodig

Arjan Wermink, hygiënespecialist Nederland bij MS Schippers, stelt dat hij de laatste tijd meer vragen krijgt over de aanpak van dysenterie, of *Vibrio*, zoals de infectie met B. Hyo nog steeds genoemd wordt, op varkensbedrijven. Op grotere bedrijven zijn er ook grotere concentraties van dieren en is de infectiedruk hoger, aldus Wermink, die daarmee wil zeggen dat op die bedrijven ook een streng hygiënebeleid noodzakelijk is. Het vervelende is dat de ziektekiem B. Hyo lang kan overleven in mest en dat verspreiding mogelijk is door ongedierte,

zoals muizen en ratten, maar ook door de spreekw, hond en kat. De tips die hij geeft (zie *kader*) gelden niet alleen voor B. Hyo/*Vibrio*, maar zijn bruikbaar voor alle ziektekiemen die diarree veroorzaken.

Actieve monitoring op fokbedrijven

Ook de fokkerijorganisaties zijn 'fel' op B. Hyo en monitoren er actief op bij de diverse diergroepen op de fokbedrijven. "Op de Topigs Norsvin-fokbedrijven worden drie keer per jaar mestmonsters genomen en onderzocht op B. Hyo", zegt Karien Koenders, dierenarts bij Topigs Norsvin. "We zijn heel streng op dit gebied en vinden het belangrijk vrij te blijven van deze kiem van bovenin

Het voorkomen van B. Hyo door hygiëne en ongediertebestrijding

B. Hyo is enorm besmettelijk en ervan afkomen is niet simpel. Arjan Wermink, hygiënespecialist Nederland bij MS Schippers, geeft tips:

Tip 1 Isoleren

De mens verspreidt de bacterie heel makkelijk, zoals via schoeisel en kleding. Bij besmetting is isoleren van groepen dieren, afdelingen en hokken cruciaal om bacteriën niet verder te verspreiden. Zorg in elk geval per afdeling voor eigen schoeisel en kleding. De besmetting gaat via de laarzen vanuit het hok naar de voergang, naar de centrale gang en zo eenvoudig richting biggenafdeling, met de meest vatbare dieren. Nog beter is het om een knip te maken tussen de diergroepen. Hygiëne is altijd belangrijk, maar dat is het extra bij *Brachyspira*, omdat de bacterie bijna 2 maanden actief blijft in de mest.

Tip 2 Ongediertebestrijding

Zorg voor een goede ongediertebestrijding, niet alleen van muizen en ratten, ook van vliegen. Besteed dit uit aan een gespecialiseerd bedrijf. Vliegenbestrijding is van belang, omdat bij het reinigen de maden van de vliegen vanuit de mestput omhoog kruipen, terwijl we net alle viezigheid (met een eventuele besmetting) in de put hebben gespoten.

Tip 3 Goede reiniging en ontsmetting

Na reinigen mag geen mest achterblijven in het hok; goed inschuimen en reinigen is nodig. Dat is bij beton lastiger dan met kunststof. Alleen op het oog schoon is niet goed genoeg. Controleer schoonmaakwerk en neem naast hokken ook voergang, centrale gang en afleverruimte mee in het protocol van reiniging en ontsmetten. Ook een periode van

de piramide. Als de ziektekiem met de PCR-test wordt aangetoond op fokbedrijven, mogen geen fokgelten meer uitgeleverd worden. Het is dus ook voor fokbedrijven zelf van belang heel alert te zijn op het voorkomen van insleep, onder meer door een goede bio-security en plaagdierenbestrijding.

Voorkomen is veel beter dan genezen. Dat geldt zeker voor B. Hyo. Er is geen commercieel vaccin beschikbaar, ervaringen met autovaccins zijn schaars. Vaak is bij de ziekte alleen behandeling met antibiotica nog mogelijk. Naast medicatie zijn een strak hygiëneplan op het bedrijf en ongediertebestrijding noodzakelijk om de ziekte uit te bannen. ■

leegstand na een grondige R&O kan eventuele besmetting verhelpen.

Tip 4 Materialen opsplitsen én reinigen

Neem in het reinigingsprotocol ook de materialen mee. Gebruik liefst kunststofschotten in plaats van houten schotten. Nog beter: gebruik voor het afleveren van de vleesvarkens en het ontvangen van biggen verschillende materialen, zoals schotten en opdrijfmiddelen.

Tip 5 Zorg voor goede begeleiding

Indien de bacterie toch op het bedrijf toeslaat, is het van belang om met een goede externe coach het probleem op te lossen. Deze coach kan onafhankelijk de pijnpunten op het bedrijf benoemen; dit voorkomt bedrijfsblindheid.